

ment i estèticament en un panorama literari no excessivament brillant però sí divers; l'altre, des d'una tradició que no podia plantejar-se aquesta diversitat ideològica perquè l'ús de la mateixa llengua evidenciava, per ella mateixa, el partit pres i havia comportat una «estratègia» basada en la qualitat i l'elevació del to poètic com a premissa per a la seva salvació.

Tant Ferrater com l'«Escuela de Barcelona» eren, teòricament, la següent anella de la cadena, la generació que, gràcies en part a la feina dels poetes anteriors, podia plantejar-se la renovació i —per què no?— l'aplicació d'alguns dels aspectes que defensaven

Otero, Celaya o Bousoño. A la pràctica, però, només el primer ho farà. Gil, Barral i Goytisolo es desvincularan de la llengua de la seva societat i de tot el que aquesta comporta, una tradició cultural i literària concreta, una postura nacional etc., i s'imbricaran en una altra de diferent formant el grup local d'una literatura nacional diferent de la de Ferrater.

Les contradiccions havien de ser, doncs, forçoses i necessàries, un altre aspecte oblidat en un llibre que parteix d'una contradicció encara més gran: no plantejar-se que una generació de poetes socials va prescindir de la seva societat.

PILAR CABELLOS

LAUREANO BONET: *La revista «Laye». Estudio y antología*, Barcelona, Ediciones Península, novembre 1988. («Col·lecció Nexos», núm. 33.) 348 ps.

L'estudi de les publicacions periòdiques no s'hauria de considerar accessori, sinó primordial, ja que, a part el valor intrínsec, no necessàriament inferior al d'altra mena d'edicions, solen ser particularment indicatives de la situació històrica, social i cultural en què sorgeixen. Cal celebrar, doncs, d'entrada, que les publicacions periòdiques de la postguerra, tot i que la història d'aquesta època és encara, relativament, incipient i precària, comptin ja amb un nombre que comença a ser considerable d'edicions facsímil, antologies, memòries i estudis i, en particular, que es disposi de diversos treballs sobre una revista especialment significativa com «Laye».

El present estudi i antologia culmina una llarga llista de monografies: la *Breu història de la revista «Laye»*, de J. M. Castellet; «Laye»: *Els intel·lectuals i el compromís* de Barry Jordan; *La revista «Laye» y la novela española de los años cincuenta*, Ortega y la *Generación de 1950: el caso «Laye»*, Gabriel Ferrater entre el arte y la literatura. *Historia de una aventura juvenil*, que se centra sobretot en les crítiques d'art de Ferrater a la revista i «Laye» y los escritores de 1950: *prehistoria de una generación*, del mateix Laureano Bonet, i el capítol «La revista «Laye»» de *La Escuela de Barcelona*. Barral, Gil de Biedma, Goytisolo: *el núcleo poético de la generación de los 50*, síntesi de la tesi doctoral de Carme Riera.

La revista «Laye». Estudio y antología és fruit de la perseverant dedicació de Laureano Bonet, iniciada fa ja uns onze anys, a la investigació de l'anomenada *generació de 1950* i, en particular, de la revista «Laye». Així i tot, possiblement no es tracti, encara, l'anàlisi de «la teoria y la crítica de la literatura elaborada por la gente Laye» que ell mateix anunciava a les «Palabras preliminares» de Gabriel Ferrater entre el arte y la literatura, almenys en proporció a la que ha dedicat a Ferrater, sinó d'un altre estudi de caràcter menys específic i d'intenció més divulgativa, que, tanmateix, cobreix bona part d'aquell projecte.

L'obra, encara que sense deixar de respondre del tot al títol, és, potser, més un estudi de la participació a «Laye» de la generació del 1950, en concret, circumscribit, sobretot, al camp literari, que, pròpiament, una anàlisi global de la revista. Justifica aquesta restricció el fet que la contribució a «Laye» dels escriptors de la generació del 1950 va ser decisiva per a la revista i que la seva participació sigui el que suscita, actualment, major interès. Amb tot, convé tenir present que es fa una lectura de «Laye», per bé que més atraient, parcial, circumstància, potser, no prou remarcada.

La revista «Laye». Estudio y antología pot dividir-se en les dues parts que descriu el subtítol, tot i que no s'estructura d'aquest mode: un estudi

introducció, d'unes cent pàgines, i una antologia, d'unes dues-centes.

L'estudi introductori consta d'una bibliografia, una «Nota previa» (que és, en realitat, una relació d'alguns dels articles citats), els capítols «Laye» *como reflejo histórico*, «Laye» *como símbolo cultural* i «Laye»: *su historia interna y externa* i un apèndix que aplega tres articles sobre «Laye» publicats d'altres revistes. A la bibliografia, encara que és deliberadament succincta, a part esmenar l'omissió de la *Breu història de la revista «Laye»*, de J. M. Castellet, seria útil afegir-hi els llibres que apleguen poemes, traduccions i articles publicats a la revista (més tenint en compte que no és de fàcil consulta), i alguns altres estudis, en particular d'història del pensament (com, per exemple, *Pensamiento español en la era de Franco, 1939-1975* de Elías Díaz o el pròleg de José-Carlos Mainer a *Falange y literatura* en què, si bé s'hi parla de «Laye» molt de passada, són útils per situar la revista). Seria desitjable que o bé es prescindís de l'índex d'articles o bé, posats a fer, fos complet (per autors, com ara, o potser millor, per números) de manera que ajudés el lector a fer-se una idea més exacta de la revista. Penso, en aquest mateix sentit, que seria preferible anteposar el capítol dedicat a «Laye»: *su historia interna y externa*, en què es fa una descripció de l'evolució de les característiques formals de la revista, dels seus condicionaments més immediats i de les relacions dels seus col·laboradors. Així, el lector, que, en molts casos tindrà tan sols una vaga idea de «Laye», podria situar-se més fàcilment i, sobre la base d'aquest capítol de caràcter més descriptiu, superposar-hi les interpretacions socials i culturals que es fan, respectivament, als altres dos capítols. Al primer, s'estudia el conflicte generacional, la reivindicació de la joventut, l'elitisme universitari, l'europeisme, la concepció del compromís... Al segon, s'aborda el cosmopolitisme, la dialèctica tradició-modernitat, les lectures, el mestratge de la *generación del 98* i de la del 27, Ortega i l'existencialisme, l'actitud racionalista, l'interès per la forma, l'atenció al lector...

No ens podem deturar en un estudi minuciós d'aquests punts, uns tractats de manera més completa que altres. Només apuntar que hauria estat interessant que s'hagués analitzat amb més deteniment, encara, la qüestió del compromís de l'intel·lectual, cabdal en

la revista, recollint (si calia, entrant-hi en polèmica) les consideracions de Barry Jordan al respecte. Més indispensable és l'estudi del component català de la revista, per bé que fos, si es vol, dins l'apartat *Europeísmo versus indigenismo*, tot i que no sembla el més apropiat. «Laye» no és tan sols una revista editada, i en bona part escrita, a Barcelona, sinó que, com reflecteix el títol, té una certa pretensió de representar, en particular, la ciutat i, si no els Països Catalans, sí, almenys, l'àmbit que cobreix com a portaveu del SEU del districte de Catalunya i Balears. La contradictòria catalanitat de la revista, amb dissensions en el seu si, bé mereixeria, fins i tot, un estudi monogràfic, que defugís simplificacions, en un apartat propi.

A l'antologia, es recullen diversos articles o poemes, que varien en nombre segons l'autor, a vegades amb lleus retocs del propi escriptor o de l'antologista, precedits d'una nota introductòria en què, després d'una breu notícia de la seva vida i la seva obra, es reproduceix, sense comentaris, la seva valoració de l'època, de la revista o del mateix text seleccionat o algun pasatge d'un altre autor sobre ell. Com qualsevol selecció, ja ho avançà Laureano Bonet en la *Breve justificación* que la precedeix, és sempre discutible, més quan no s'estableixen uns criteris definits. L'antologista, d'una part, remarca la voluntat d'oferir una antologia representativa, mentre que, d'altra, admet resignadament que «*toda antología es, por naturaleza, un artificio literario destinado al fracaso*» a causa de «*su pertenencia al personalísimo reino de los amores y los odios, las afinidades y las antipatías, del autor*». Així, quan entren en conflicte el gust personal o la valoració actual de determinats aspectes dels autors dels 50 amb la intenció de triar textos significatius, sembla predominar aquest primer criteri. Per exemple, em pregunto si *Una lectura del «Alfanhui»*, de Rafael Sánchez Ferlosio, és l'article més representatiu de la participació de Sacristán a «Laye», encara que es tracti d'una crítica força interessant i suggestiva, transcendida per unes breus consideracions generals sobre l'art. Tanmateix, cal dir, en descàrrec de la selecció, que aquesta tendència queda compensada per la citació i la síntesi en l'estudi de la revista d'algun dels articles històricament, potser, més significatius absents, de manera que po-

dria ser, fins i tot, redundant, en alguns casos, incloure'ls a l'antologia.

El llibre l'encapçala una citació de *Discurso*, de Carlos Barral, referent a la recerca d'un mateix en el record i unes *Palabras preliminares* en què l'autor, insistint en l'epígraf, referma la voluntat de «desvelar en lo posible» les seves «*raíces más profundas, más secretas*», reflexionant, «una y otra vez con los maestros que me invitaron a transitar por el jardín felizmente venenoso de la cultura, de manera que «el presente libro podría muy bien definirse, en suma, como un ejercicio de introspección personal, tocado de una tenue, pero peligrosa, nostalgia —lo reconozco—, y tendente a narrar, recomponer, quizá remedar, el propio itinerario introspectivo». Efectivament, el llibre té un caràcter memoratiu (o millor, pseudo-memoratiu, atès que l'època evocada no és, pròpiament, la de l'autor), que, si bé no arriba a lliurar-se mai a la quimera d'una edat daurada, tendeix, sovint, al mite, afavorit per un estil, si bé, a vegades, concís, d'altres gairebé grandiloqüent. La utilització, encara que no d'una manera rígida, de la controvertida metodologia generacional, que ha fet fortuna en la història de la ja anomenada generació de 1950, alhora que cohesiona falsa-

ment plantejaments a voltes diversos, contribueix a la mitificació. És cert que alguns dels integrants de la generació han propiciat, a vegades, el mite, però, d'altres, han sabut evocar distanciadament, sovint amb un punt d'ironia, aquell temps. Així, per exemple, hi ha un notable contrast entre el capteniment flemmàtic de Castellet a la *Breu història de «Laye»* i el to fervent de Laureano Bonet.

La revista «Laye». *Estudio y antología*, de Laureano Bonet, malgrat que, com en qualsevol treball, s'hi troben aspectes discutibles i d'altres que caldria desenvolupar, suposa una valuosa aportació a l'estudi de la revista i, en general, a la història de l'època en què va sorgir, per la culminació de la tasca dels estudis precedents, per la cooperació d'alguns dels col·laboradors de «Laye», per la llarga dedicació de l'autor al tema, per la seva amplitud i pel seu rigor. Així i tot, és d'esperar que, en part gràcies a l'interès del llibre, es continuï analitzant «Laye», ja que, malgrat l'abundant i apreciable bibliografia, el tema no és encara exhaurit i la revista continua tenint un notable interès, no tan sols històric, sinó, fins i tot, en certa manera, actual.

F. XAVIER VALL I SOLAZ

PERE GIMFERRER: *El vendaval*, Barcelona, Ediciones Península/Edicions 62, 1988. (Col·lecció «Poètica», núm. 14.) 69 ps.

L'èxit de crítica i públic amb què ha estat acollit *El vendaval* han convertit aquest nou llibre de poemes de Pere Gimferrer en un dels punts de referència més importants de l'edició catalana de l'any '88. Des de la publicació, al principi de 1981, de *Mirall, espai, aparicions*, obra que recopilava els seus llibres de poesia en català i afegia dos nous apartats, *Aparicions* i *Com un epíleg*, fins a l'aparició del llibre que ens ocupa, s'ha produït l'interval més llarg de temps en la publicació dels seus textos poètics. El caràcter de recopilació de l'obra del '81, el temps transcorregut i la dedicació de l'escriptor a la prosa de creació, com mostren *Segon dietari 1980-82* i la novel·la *Fortuny* (1983), són fets que podien fer planar dubtes sobre la continuïtat i els camins que podia seguir la seva poesia.

Mirall... no podia ser entès com unes obres completes abans d'hora: era un llibre d'una gran unitat que, més que donar-nos l'evolució d'un poeta, ens mostrava el desenvolupament coherent d'una idea de la poesia que ja estava plenament formulada a *Els miralls* (1970). Aquest fet és una de les raons que explica que aquest llibre produís el mateix efecte que les seves obres anteriors, una certa sensació de final. Tanmateix, aquell *Com un epíleg* que el tancava insinuava algunes de les vies de possible continuïtat: d'una banda, poemes com *Mort*, *Migdia*, *Desig* o *Signe* obrien camí a unes fórmules estilístiques basades en l'ús d'estrofes de quatre i tres versos o directament del sonet, de 7 o 8 síl·labes, i un tipus d'imatgeria que genera un joc d'assimilacions d'opòsits en la línia del Barroc; d'altra banda, poemes com